

Ovatko tartuntariskit mahdollisia Suomen pankkisektorilla?

6.10.2009

Pankit lainaavat ja tallettavat varoja pankkien välisillä rahamarkkinoilla eli nk. interbankmarkkinoilla ja altistuvat näin vastapuolen mahdollisen maksukyvyttömyyden aiheuttamille riskeille.¹ Yhden pankin maksukyvyttömyys voi pahimmassa tapauksessa välittyä pankkien välisten ristiinsaamisten kautta muihin markkinoilla toimiviin pankkeihin. Olisiko tällainen mahdollista Suomen pankkisektorilla?

Rahoitusmarkkinoiden ytimessä toimivat pankit, jotka sekä ottavat vastaan talletuksia että välittävät rahoitusta edelleen. Koska pankkien lainananto on yleensä suurempaa kuin talletusten vastaanotto, pankit hankkivat lisärahoitusta raha- ja pääomamarkkinoilta.

Pankkien välisillä rahamarkkinoilla pankit lainaavat ja tallettavat varoja muihin pankkeihin. Pankkien väliset ristiinsaamiset luovat kuitenkin tartuntakanavia, joita pitkin yhden pankin ongelmat saattavat levitä muihin markkinoilla toimiviin pankkeihin. Ensimmäisen pankin maksukyvyttömyys saattaa aiheuttaa velkojana olevalle pankille taloudellisia menetyksiä, joiden seurauksena velkoja ei puolestaan enää kykene vastaamaan omista velvoitteistaan.

¹ Artikkelin perustuu kirjoittajan tutkimukseen, jossa estimoidaan pankkien välisillä markkinoilla esiintyviä tartuntariskejä Suomessa vuosina 2005–2007 ja pankkikriisin aikana, sekä lisälaskelmiin. Tutkimus on ilmestynyt Suomen Pankin keskustelualoitteet -sarjassa (6/2009) ja on saatavissa Suomen Pankin internetsivuilta (www.suomenpankki.fi). Artikkelissa esitetyt näkemykset ovat kirjoittajan omia eivätkä välttämättä vastaa Suomen Pankin kantaa.

Ongelmien leviämistä kutsutaan tartuntariskiksi (contagion), koska rahoituskriisi leviää tartuntataudin tapaan alkuperäisestä lähteestään yhä laajemmalle. Riittävän voimakkaiden negatiivisten heijastusvaikutusten vuoksi pankit kaatuvat yksi toisensa jälkeen dominonappuloiden tapaan, ja ääritilanteessa kriisi saattaa uhata koko rahoitusjärjestelmää. Pahimmassa tilanteessa ongelmiin ajautuvat myös pankit, joilla ei suoranaisesti ole mitään tekemistä ensimmäisen pankin ja sen maksukyvyttömyyden aiheuttaneen tekijän kanssa.

Tuorein esimerkki rahoitusmarkkinoiden ongelmista on Yhdysvalloista alkanut finanssikriisi, jonka seurauksena pankkien kansainväliset rahamarkkinat jähmettyivät lähes täysin. Rahoitusmarkkinoilla vallinnut epäluottamus sekä epätietoisuus vastapuolen rahoitustilanteesta ja tappioista johtivat tilanteeseen, jossa pankit olivat haluttomia lainaamaan rahaa mahdollisesti vaikeuksissa olleille vastapuolilleen.

Rahamarkkinoiden lähes täydellisen sulkeutumisen takia osa pankeista joutui ongelmiin. Esimerkiksi Northern Rockin ja Bearn Sternsin ongelmat kulminoituivat siihen, etteivät ne kyenneet uusimaan rahamarkkinarahoitustaan kriisin kärjistyessä. Luottamuksen säilyminen rahoitusmarkkinoilla toimivien instituutioiden välillä on kuitenkin ensiarvoista, jotta kansantaloudelle tärkeitä finanssitoimintoja (kuten rahoituksen välitystä ja investointeja) voitaisiin ylläpitää.

*Mervi Toivanen
ekonomisti
rahoitusmarkkina- ja
tilasto-osasto*

Jotta rahoitusmarkkinakriisien syntyä voitaisiin estää tai niiden vaikutuksia kyettäisiin rajoittamaan, pankkien välisten rahamarkkinoiden tunteminen ja mahdollisten kriisikantavien tunnistaminen on välttämätöntä. Oliko pankkien kaatuminen dominojen lailla mahdollista esimerkiksi Suomen pankkisektorilla? Miten suuri vaikutus yhden toimijan maksukyvyttömyydellä olisi muuhun pankkisektoriin? Entä ovatko jotkin pankit herkempiä kaatumaan kuin toiset? Tässä artikkelissa arvioidaan interbankmarkkinoilla esiintyviä tartuntariskejä Suomessa vuosina 2005–2009 ja pankkikriisin aikana 1990-luvun alussa.

Suomen pankkisektori hyvin keskittynyt

Suomen pankkimarkkinoilla toimii nykyisin noin 330 yksittäistä luottolaitosta, ja niistä valtaosa on osa suurempaa pankkiryhmittymää. Taseen mukaan mitattuna Suomen suurimmat pankkiryhmit ovat Nordea Pankki Suomi, Sampo Pankki, OP-Pohjola-ryhmä, säästöpankit (ml. Aktia), paikallisosuuspankit ja Ålandsbanken (taulukko 1). Suomen pankkisektori on hyvin keskittynyt, ja kolmen suurimman pankin markkinaosuus on laskentatavasta riippuen noin 80–90 %. Tosin viime vuosikymmeninä pankkimarkkinoille on

Taulukko 1.

Suomalaisten talletuspankkien taseen loppusumma sekä pankkien väliset saamiset suhteessa taseeseen vuosina 1988 ja 2006

	1988		2006	
	Taseen loppusumma, milj. euroa	Pankkien väliset saamiset suhteessa taseeseen, %	Taseen loppusumma, milj. euroa	Pankkien väliset saamiset suhteessa taseeseen, %
KOP	24 322	1,2	–	–
SYP (Unitas)	22 305	0,5	–	–
Säästöpankit	16 643	14,5	5 648	1,0
Postipankki	12 582	0,7	–	–
Skop	10 681	11,5	–	–
OKO (Pohjola) Pankki	7 375	16,2	24 196	4,5
STS-pankki	1 832	10,2	–	–
Ålandsbanken	462	11,1	2 189	2,8
Nordea Pankki Suomi	–	–	130 985	22,3
Sampo Pankki	–	–	26 627	1,8
Aktia	–	–	5 492	16,2
Paikallisosuuspankit	–	–	3 467	0,2
Evli Pankki	–	–	698	10,7
eQ Pankki	–	–	627	0,0
Tapiola Pankki	–	–	546	0,0

Lähde: Pankkien tilinpäätökset.

tullut uusiakin tekijöitä, kuten Tapiola Pankki ja S-Pankki.

Ennen pankkikriisiä, 1980-luvulla, Suomen pankkimarkkinoilla toimi 10 suurta talletuspankkia tai pankkiryh-
mää eli KOP, SYP (Unitas), säästöpan-
kit, Säästöpankkien keskusosakepankki
(Skop), Osuuspankkien keskuspankki
(OKO), Postipankki, STS-pankki ja
Ålandsbanken. Näistä suurimpia olivat
KOP, SYP ja säästöpankit. Säästöpankit
ja Skop olivat osa samaa ryhmittymää,
ja Skop toimi säästöpankkien keskusra-
halaitoksena. Samalla tavoin OKO
rahoitti osuuspankkeja, jotka kuuluivat
samaa OP-ryhmään. Postipankki oli
puolestaan valtion omistama rahalaitos,
kun muut mainitut pankit olivat koh-
tuullisen pieniä toimijoita. Suomen
pankkimarkkinat olivat jo tuolloin
hyvin keskittyneet.

Rahoituksen hankinta kansainvälistynyt

Interbanksaamiset vaihtelevat pankeit-
tain (taulukko 1). Suurimmillaan inter-
banksaamiset olivat noin viidesosa
koko taseesta. Nykyisin on kuitenkin
vähemmän pankkeja, joiden saamiset
muilta pankeilta olisivat yli 10 %.

Interbankmarkkinoilla on kol-
menlaisia toimijoita. Suuret ja keski-
suuret pankit voivat hankkia rahoit-
uksensa sekä kotimaisilta että kan-
sainvälisiltä rahamarkkinoilta. Tosin
keskisuurten pankkien kansainvälisen
rahoituksen osuus on useissa tapauk-
sissa pienempi kuin suurten pankkien.
Mahdollisuus hankkia rahoitusta
ulkomaisilta pankeilta vähentää kui-

tenkin näiden pankkien riippuvuutta
kotimaisista rahamarkkinoista.

Sen sijaan pienet, paikalliset pan-
kit ovat lähes täysin riippuvaisia koti-
maisista rahamarkkinoista. Nämä
pankit hoitavatkin rahoituksensa
yleensä pääasiassa jonkin keskusraha-
laitoksen kautta. Esimerkiksi Aktia
toimii paikallisosuuspankkien ja
säästöpankkien keskusrahallaitoksena,
samalla kun Pohjola Pankki välittää
rahoitusta OP-Pohjola-ryhmään kuu-
luville osuuspankeille.

Pankkien rahoituksenhankinta on
muuttunut yhä kansainvälisemmäksi.
Kun 1980-luvulla suomalaiset pankit
hankkivat interbankrahoituksensa
lähes yksinomaan kotimaisilta raha-
markkinoilta, kotimaisen interbank-
rahoituksen osuus on vuosina 2006–
2009 ollut keskimäärin 25 % (tauluk-
ko 2). Suomalaisten pankkien tärkeim-
mät vastapuolet ovat pohjoismaisia
pankkeja. Saksalaisten ja brittiläisten
pankkien osuus on vuosien mittaan
vähentynyt samalla kun muiden
eurooppalaisten ja yhdysvaltalaisen
vastapuolien asema vaihtelee ajankoh-
dasta toiseen. Kansainvälisten raha-
markkinoiden häiriöt voivatkin kaik-
kein todennäköisimmin levitä Suo-
meen muiden Pohjoismaiden kautta.

Tartuntariskien simulointi Suomen pankkisektorilla

Koska tarkkoja tietoja Suomen pank-
kisektorilla toimivien pankkien väli-
sistä lainoista ja talletuksista ei ole
olemassa, pankkien väliset ristiinsaami-
set on aluksi estimoitava. Estimointi

*Pankkien
rahoituksen-
hankinta on
muuttunut
yhä kansain-
välisemmäksi.*

Taulukko 2.

Suomalaisten pankkien vakuudettomat saamiset maittain vastapuolen kotipaikan mukaan									
	Milj. euroa	Suomalaiset pankit, %	Ruotsalaiset pankit, %	Muut pohjoismaiset pankit, %	Saksalaiset pankit, %	Brittiläiset pankit, %	Muut eurooppalaiset pankit, %	Yhdysvaltalaiset pankit, %	Muut, %
Joulukuu 2006	14 621	26,9	9,7	13,6	15,3	20,4	8,3	5,8	0,0
Kesäkuu 2007	16 853	6,0	5,9	32,9	20,0	17,5	9,5	8,1	0,0
Joulukuu 2007	19 169	16,5	5,3	35,5	7,0	12,2	14,1	9,3	0,0
Kesäkuu 2008	12 535	25,6	12,7	29,0	4,5	2,7	12,3	13,1	0,0
Syyskuu 2008	14 631	32,8	11,1	36,6	1,9	6,1	7,5	4,1	0,0
Joulukuu 2008	17 059	31,9	11,4	35,9	5,3	5,1	3,3	4,0	3,1
Maaliskuu 2009	16 133	21,8	11,8	33,1	1,8	8,2	13,4	10,0	0,0

Lähde: Finanssivalvonta.

toteutetaan käyttämällä pankkien tase-, likviditeetti- ja vastapuolitietoja sekä tarkoitukseen soveltuva menetelmä². Menetelmän avulla interbanklainat ja -talletukset jaetaan eri pankkien kesken mahdollisimman tasaisesti ottaen huomioon jo olemassa oleva tieto pankkien bilateraalista saamisista.

Tartuntariskin leviämistä simuloidaan tämän jälkeen olettamalla yksi pankki maksukyvyttömäksi ja seuraamalla, miten maksukyvyttömyyden heijastevaikutukset leviävät pankkisektorilla pankkien ristiinsaamisten välityksellä. Simulointikierrokset suoritetaan siten, että kukin pankki toimii vuorollaan tartuntariskin lähteenä.

Tartuntariskejä määriteltäessä kaksi tärkeintä muuttujaa ovat tappioprosentti (loss-given-default, LGD) ja vakavaraisuusprosentti. Tappioprosentti kertoo, kuinka suuri osuus

annetusta interbanklainasta muuttuu luottotappioksi. Tappioprosenttiin vaikuttavat mm. mahdollinen lainatakuu ja se, millä ajanjaksolla tappiot muodostuvat. Tilastotietojen mukaan valtaosa suomalaisten pankkien välisistä saamisista ja veloista on kuitenkin vakuudettomia. Koska analyysin tavoitteena on löytää tartuntariskikanavat, analyysissä otetaan huomioon vain maksukyvyttömyyden hetkellä toteutuvat tappiot. Pankkisektorin herkkyyden analysoimiseksi tappioprosentille annetaan neljä eri arvoa: 100 %, 75 %, 50 % ja 25 %. Kullakin simulointikierroksella tappioprosentti säilyy samana kaikille pankeille.

Vakavaraisuusprosentti on pankin omien pääomien ja riskipainotettujen saamisten suhde, ja sen alarajaksi määritellään valvojen säännöksissä usein 8 %. Yksittäisen rajan valitseminen ei välttämättä ole suora viivaista, sillä pankki todennäköisesti joutuu vaikeuksiin jo ennen kuin se saavuttaa laissa määritellyn alarajan. Näin ollen viranomaiset voivat peri-

² Nk. suurimman entropian menetelmä. Käsite on lähtöisin informaatioteoriasta, ja entropialla mitataan viestin sisältämän informaation määrää. Mitä suurempi viestin entropia on, sitä enemmän tietoa viesti sisältää. Metodia on esitelty lähemmin keskustelualoitteessa.

aatteessa puuttua tilanteeseen jo ennen varsinaisten ongelmien kärjistymistä. Tartuntariskit voivat kuitenkin välittyä nopeasti kansainvälisillä rahamarkkinoilla, joilla vähäisetkin huhut ja epäilykset mahdollisista ongelmista saavat lainantajat varovaisiksi ja ainakin kasvattamaan risikilisiä. Koska analyysissä pyritään selvittämään suurimpia haittavaikutuksia, valvojien ei oleteta ehtivän puuttua dominoefektin etenemiseen. Lisäksi oletetaan, että kukin pankki vastaa veloistaan yksin eikä saa apua markkinoilta tai omalta emokonserniltaan. Markkinoilla ei myöskään oleteta toimivan muita turvaverkkoja kuten pankkiryhmän sisäistä yhteisvastuuta veloista. Laskelmat suoritetaan bruttomääräisistä saamisista ja veloista, koska pankkien välisten interbanksaamisten nettouttaminen ei Suomessa ole sallittua.

Käytännössä simulaatioissa oletetaan, että ensimmäisen pankin maksukyvyttömyyden seurauksena interbankveloista jää maksamatta tappioprosentin määräämä osa. Tappiot vähennetään suoraan velkojana toimivan pankin omasta pääomasta. Mikäli velkojana olevan pankin vakavaraisuus heikkenee tappioiden seurauksena alle viranomaisen asettaman 8 prosentin rajan, myös tämän pankin oletetaan olevan maksukyvyttömä. Dominoefektin annetaan jatkua, kunnes kaikki negatiiviset heijastevaikutukset ovat toteutuneet. Simulointimenetelmä on staattinen, sillä se ei ota huomioon pankkien mahdollisia sopeutustoimenpiteitä kriisin uhatessa.

Häiriöiden leviäminen nykyisin epätodennäköistä

Vuosia 2005–2009 koskevien simulaatioiden perusteella tartuntariskit voivat toteutua Suomen pankkimarkkinoilla, mutta niiden esiintyminen on epätodennäköistä. Viisi pankkiryhmää kymmenestä voi käynnistää dominoreaktion Suomen pankkimarkkinoilla.³ Suurten liikepankkien lisäksi myös keskisuuret pankit voivat olla ketjureaktion alkuunpanijoita. Pankit, jotka kykenevät aikaansaamaan dominoefektin Suomen pankkimarkkinoilla, säilyvät samoin ajankohdasta toiseen. Dominoefektin suuruus vaihtelee kuitenkin ajankohdan ja käytetyn tappioprosentin mukaan. Pankkimarkkinoihin kohdistuvien vaikutusten suuruus riippuu myös siitä, mikä pankeista kaatuu ensin.

Dominoefektin liikkeelle saavista viidestä pankkiryhmästä suurimmat negatiiviset haittavaikutukset markkinoille aiheuttaa pankki D⁴, jonka maksukyvyttömyyden seurauksena vähintään kolmannes⁵ Suomen pank-

Suurten liikepankkien lisäksi myös keskisuuret pankit voivat toimia tartuntariskin lähteenä.

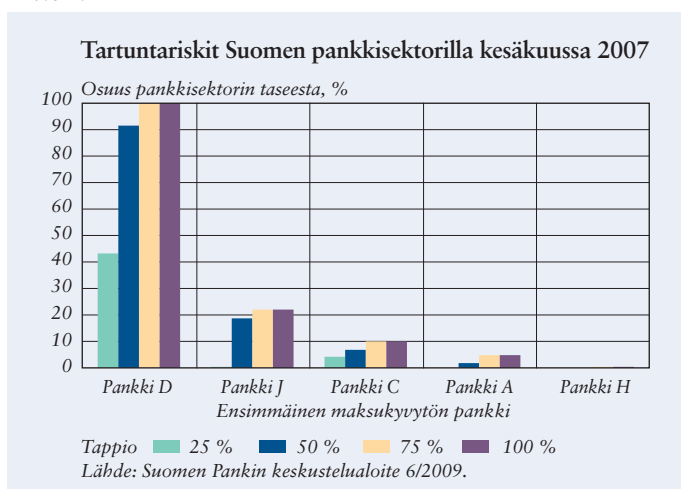
³ Säästöpankit ja paikallisosuuspankit on kumpikin laskettu yhdeksi pankkiryhmäksi. Tulokset eivät kuitenkaan muuttuisi merkittävästi, jos säästöpankit ja paikallisosuuspankit otettaisiin laskelmissa huomioon yksittäisinä pankkeina. Eri laskentatavoilla saadut tulokset dominoefektin negatiivisesta vaikutuksesta pankkisektoriin eroavat 0–2,5 prosenttiyksikköä tappioprosentin suuruudesta riippuen.

⁴ Analyysin kohteena ovat Suomen pankkimarkkinoilla tällä hetkellä toimivat pankkiryhmittymät, mutta analyysin taustalla käytettyjen tietojen luottamuksellisuuden takia pankkeja ei mainita nimeltä.

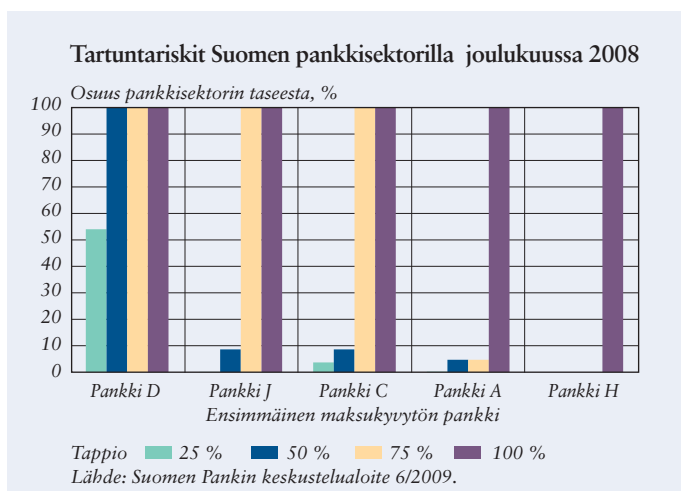
⁵ Prosenttiosuus kuvaa dominoefektin seurauksena maksukyvyttömäksi ajautuvien pankkien taseiden osuutta koko pankkisektorin yhteenlasketusta taseesta. Ensimmäisenä maksukyvyttömäksi oletetun pankin taseen loppusummaa ei ole otettu huomioon.

kisektorista kaatuu jo pienienkin tappioprosenttien myötä (kuviot 1 ja 2). Jos tappioprosentit ovat suuret, pankki D kaataa simulointien mukaan lähes poikkeuksetta kaikki Suomen pankkijärjestelmässä toimivat pankit. Pankin merkitys tartuntariskin lähteenä on säilynyt merkittävänä vuosien 2005–2009 aikana. Keskimäärin pankki D onkin merkittävin tartuntariskin lähde.

Kuvio 1.

Kuvio 2.

Muiden pankkien dominoefektit ovat pankkijärjestelmän kannalta merkittäviä pääasiassa vain suuremmilla tappioprosenteilla ja simulointiperiodin loppupuolella. Pankkien J, C ja H merkitys on kasvanut vähitellen. Pankin J merkitys tartuntariskin lähteenä kasvoi paikoitellen merkittäväksi jo vuoden 2006 puolella. Pankkien C ja H negatiivinen vaikutus pankkimarkkinoihin oli kuitenkin huomattava ensimmäisen kerran vasta joulukuussa 2007. Tuolloin nämä kaksi pankkia aiheuttivat koko pankkisektorin kattavan dominoefektin, kun oletetaan, että kaikki interbankvelat muodostuvat tappioiksi. Joulukuussa 2008 ja maaliskuussa 2009 myös pankki A kykeni sysäämään liikkeelle merkittävän tartuntariskin. Jos tappioprosentti on pienempi, näiden pankkien aiheuttama dominoefekti on huomattavasti maltillisempi.

Interbankmarkkinoiden merkitys on kasvanut 2000-luvun alusta lähtien, jolloin yleinen likviditeettitilanne oli kansainvälisillä rahamarkkinoilla varsin hyvä. Rahoitusta oli saatavilla helposti ja edullisesti, minkä seurauksena pankkien väliset rahamarkkinat muodostivat osalle pankeista merkittävän rahoituksenlähteen. Interbanksaamisten kasvu lisäsi muiden riskien ohella kuitenkin myös tartuntariskejä.

Simulointien mukaan tartuntariskit ja niiden pankkisektorille aiheuttamat potentiaaliset negatiiviset vaikutukset kasvoivat 2000-luvulla myös Suomessa (kuvio 3). Tartuntariskit olivat verrattain maltilliset tutkimusperio-

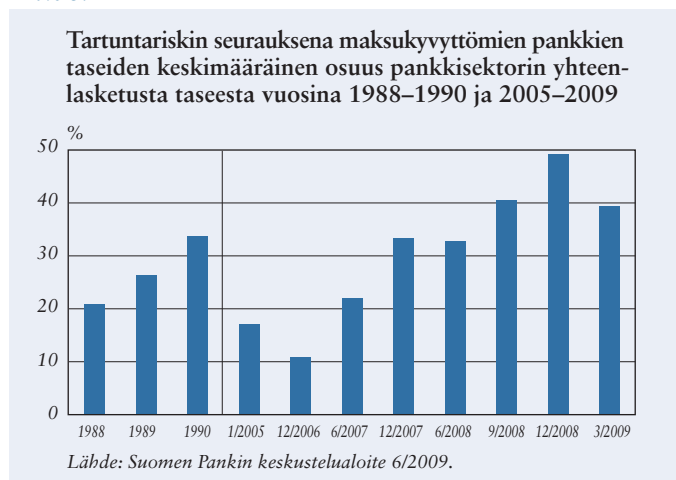
din alkupäässä ja huomattavasti vähäisemmät kuin pankkikriisiä edeltäneenä aikana. Esimerkiksi joulukuussa 2006 ensimmäisen pankin maksukyvyttömyyden seurauksena ongelmiin joutuneiden pankkien taseet olivat keskimäärin vain 11 % koko pankkisektorin yhteenlasketusta taseesta.

Finanssikriisin alkaessa vuoden 2007 lopussa tartuntariskien keskimääräiset negatiiviset vaikutukset olivat kuitenkin jo lähes pankkikriisin aikaisella tasolla. Finanssikriisin seurauksena suomalaisten pankkien vakuudettomat saamiset kotimaisilta vastapuolilta kasvoivat (taulukko 2), mikä näkyy suomalaisten pankkien tartuntariskien lisääntymisenä. Riskit olivat suurimmillaan vuoden 2008 lopussa, jolloin dominoefektin seurauksena maksukyvyttömyystilanteeseen ajautuneiden pankkien osuus oli keskimäärin lähes 50 % koko pankkisektorin yhteenlasketusta taseesta. Vuoden 2009 alussa tartuntariskit pienenevät, kun pankkien mahdollisuudet hankkia rahoitusta myös muista markkinalähteistä alkoivat jälleen lisääntyä.

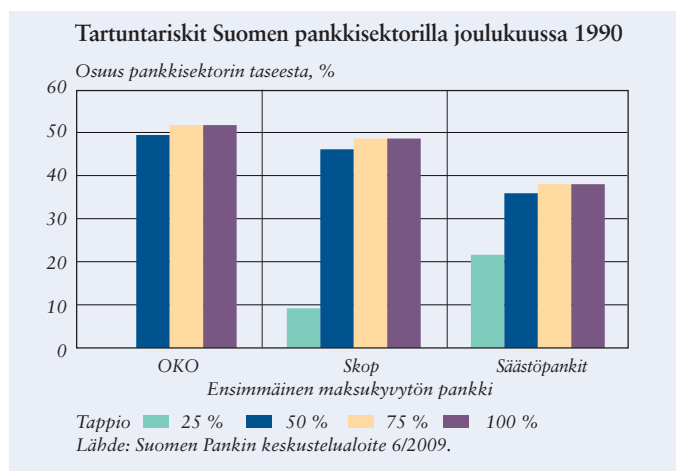
Riskit ennen pankkikriisiä

Rahoitusmarkkinoiden sääntelyn purkamisen Suomessa 1980-luvulla johti nopeaan lainakannan kasvuun pankkien kilpaillessa markkinaosuuksista kotitalous- ja yritysainanannossa. Pankkien välisten rahamarkkinoiden vapauttamisen seurauksena pankit ryhtyivät rahoittamaan lainakannan kasvua osin markkinarahalla. Kehitys

Kuvio 3.

Kuvio 4.

johti lopulta syvään pankkikriisiin 1990-luvun alussa.⁶

Pankkikriisin kynnyksellä vuosina 1988–1990 Suomen pankkisektorilla toimineista pankkiryhmistä Skop, säästöpankit ja OKO olisivat voineet toimia tartuntariskin lähteenä (kuvio 4). Skop

⁶ Suomen pankkikriisiä ovat kuvanneet lähemmin Nyberg ja Vihriälä julkaisussaan *The Finnish Banking Crisis and Its Handling* (an update of developments through 1993). Artikkelin on ilmestynyt Suomen Pankin keskustelualoitteet -sarjassa (7/1994) ja on saatavissa Suomen Pankin verkkosivuilta (www.suomenpankki.fi).

ja säästöpankit olivat panostaneet voimakkaasti markkinatoimintoihin jo 1980-luvun alusta lähtien. Pankkien lainananto kasvoi aggressiivisesti, ja pankit hankkivat lisärahoitusta rahamarkkinoilta. Samalla Skop toimi koko säästöpankkiryhmän keskusrahallaitoksena, joka välitti markkinarahoitusta säästöpankeille.

Jos Skop olisi joutunut maksukyvyttömäksi vuonna 1990, sen aiheuttaman dominoefektin seurauksena 49 % Suomen pankkimarkkinoiden yhteenlasketusta taseesta olisi ajautunut ongelmiin (olettaen 100 prosentin tappiot). Jos vaikeudet olisivat puhjenneet vuonna 1988, negatiivinen vaikutus olisi ylettänyt 31 prosenttiin pankkisektorista.

Kun yleinen taloudellinen tilanne heikkeni ja Skopin luottotappiot kasvoivat, muut toimijat markkinoilla alkoivat epäillä yhä enemmän Skopin mahdollisuuksia selvitä velvoitteistaan. Luottamuksen puute kansallisilla rahamarkkinoilla johti lopulta tilanteeseen, jossa muut pankit eivät enää suostuneet sijoittamaan Skopin liikkeeseen laskeviin velkakirjoihin. Koska pelättiin koko pankkimarkkinoiden luhistumista, Suomen Pankki otti Skopin nopeasti haltuunsa syyskuussa 1991.

Jos säästöpankit olisivat joutuneet maksukyvyttömäksi, 38 % pankkisektorista olisi ajautunut vaikeuksiin vuonna 1990. Vuonna 1988 negatiiviset heijastusvaikutukset olisivat ulottuneet 26 prosenttiin pankkisektorista.

Säästöpankkien tilanne heikkeni rajusti 1990-luvun alussa, kun niiden luottotappiot kasvoivat ja markkina-

rahan hinta nousi. Välttääkseen konkurssin useat säästöpankit fuusioituivat Suomen Säästöpankiksi (SSP). SSP ei kuitenkaan kyennyt toteuttamaan sille asetettua pelastussuunnitelmaa, minkä seurauksena se pilkottiin ja myytiin muille pankkiryhmille loka-kuussa 1993.

OKOn varsin suuri merkitys potentiaalisena tartuntariskin lähteenä selittynee sen roolista koko OP-ryhmän keskusrahallaitoksena, minkä vuoksi sillä oli paljon interbanksaamia ja -velkoja. Kaikki OP-ryhmään kuuluvat pankit ovat yhteisesti vastuussa kunkin yksittäisen, ryhmään kuuluvan pankin veloista ja tappioista. Jos tämä osuuspankkiryhmän sisäinen yhteisvastuu jätetään huomiotta, OKOn maksukyvyttömyys olisi aiheuttanut ongelmia 52 prosentille pankkimarkkinoista vuonna 1990 (olettaen, että tappiot ovat sataprosenttiset).

KOP ja SYP eivät identifioitu analyysissä tartuntariskien lähteeksi, vaikka ne olivat suurimpia pankkeja Suomen pankkimarkkinoilla. On merkille pantavaa, että KOP:n ja SYP:n pankkienväliset saamiset olivat huomattavasti pienemmät kuin muilla pankeilla pankkikriisiä edeltäneinä vuosina (taulukko 1).⁷

⁷ Analyysiä heikentää osin se, että pankkienväliset sijoitustodistukset eivät ole mukana lähtötiedoissa. Mikäli kaikki sijoitustodistukset laskettaisiin suomalaisten pankkien interbanksaamisiksi ja -veloiksi, lähes kaikki pankit aiheuttaisivat laajamittaisen dominoefektin. Vain STS-pankki ja Ålandsbanken eivät toimisi tartunnan lähteenä. Toisaalta sijoitustodistusten lisääminen lähtötietoihin kuitenkin yliarvioisi suomalaisten pankkien ristiinsaamia.

Tartuntariskit Suomen pankkisektorilla

Vuosia 2005–2009 koskevat simulatiot viittaavat siihen, että tartuntariskien toteutuminen pankkien välisillä rahamarkkinoilla on Suomessa epätodennäköistä. Kymmenestä talletuspankista viisi voi aloittaa tartuntariskien leviämisen. Suurten liikepankkien lisäksi myös keskisuuret pankit voivat olla ketjureaktion alkuunpanijoita. Tosin pankkimarkkinoihin kohdistuvien vaikutusten suuruus riippuu siitä, mikä pankki kaatuu ensin. Simulointien perusteella tartuntariskit kasvovat Suomessa finanssikriisin seurauksena, mutta ovat vuoden 2009 alussa kuitenkin pienentyneet.

1990-luvun tartuntariskien analyysi osoittaa, että vuosina 1988–1990 pankkimarkkinoilla toimineista pankkiryhmistä Skop, säästöpankit ja OKO olisivat voineet toimia tartuntariskin lähteenä. Positiivista on, että käytetty menetelmä kykenee erotteleman markkinoilla toimineista pankeista ne, jotka joutuivat kriisin aikana vaikeuksiin.

Asiasanat: tartuntariskit, pankkienväliset interbankmarkkinat, Suomen pankkisektori, pankkikriisi